

Зауваження

Національної асоціації адвокатів України до проекту Закону України «Про внесення зміни до статті 183 Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей визначення розміру застави при обранні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою за вчинення тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину» (реєстр. № 2620)

Як вбачається з пояснювальної записки, проект Закону (реєстр. № 2620) спрямований на удосконалення положень Кримінального процесуального кодексу України щодо визначення такого запобіжного заходу, як застава, при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою задля унеможливлення використання існуючих законодавчих механізмів з метою уникнення кримінальної відповідальності.

При цьому, самим законопроектом пропонується внести зміни до статті 183 КПК України (доповнити частину четверту, пунктом четвертим), внаслідок яких слідчий суддя, суд буде вповноважений при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, враховуючи підстави та обставини, передбачені статтями 177 та 178 цього Кодексу, не визначати розмір застави у кримінальному провадженні щодо тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину.

Вважаємо, що такий підхід є необґрунтованим, суперечить положенням Конституції та пануючої у суспільстві системи цінностей.

1. Звертаємо увагу на те, що Конституційний Суд України вже неодноразово вказував, що обмеження щодо реалізації конституційних прав і свобод не можуть бути свавільними та несправедливими, вони мають переслідувати легітимну мету, бути обумовленими суспільною необхідністю досягнення цієї мети, пропорційними та обґрунтованими. У разі обмеження конституційного права або свободи законодавець зобов'язаний запровадити таке правове регулювання, яке дасть можливість оптимально досягти легітимної мети з мінімальним втручанням у реалізацію цього права або свободи (абзац третій підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 1 червня 2016 року № 2-рп/2016).

Зокрема, Рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Ковтун Марини Анатоліївни, Савченко Надії Вікторівни, Костоглодова Ігоря Дмитровича, Чорнобука Валерія Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини п'ятої статті 176 Кримінального процесуального кодексу України від 25 червня 2019 року № 7-р/2019 року визнано такими, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), положення частини п'ятої статті 176 Кримінального процесуального кодексу України, яким передбачено, що запобіжні заходи у вигляді особистого зобов'язання, особистої поруки, домашнього арешту, застави не можуть бути застосовані до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-114⁻¹, 258-258⁻⁵, 260, 261 Кримінального кодексу України.

Таким чином, Конституційний Суд України вкотре підкреслив необхідність забезпечення справедливого балансу між необхідністю досягнення легітимної мети та втручанням у реалізацію права та свобод.

2. Наразі відповідно до ст. 183 КПК України слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, враховуючи підстави та обставини, передбачені статтями 177 та 178 цього Кодексу, має право не визначати розмір застави у кримінальному провадженні: 1) щодо злочину, вчиненого із застосуванням насильства або погрози його застосування; 2) щодо злочину, який спричинив загибель людини; 3) щодо особи, стосовно якої у цьому провадженні вже обирався запобіжний захід у вигляді застави, проти був порушений нею.

Виправданість зазначеного законодавчого рішення є очевидною, оскільки саме людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України). У зв'язку з цим більш суворий підхід до осіб, які протиправно посягають на ці об'єкти, видається обґрунтованим.

Водночас, вважаємо, не виправданим ставити на один щабель людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку людини та блага, цінності, що виступають об'єктами корупційних злочинів (зокрема власність, встановлений законом порядок обігу суспільно небезпечних предметів, встановлений законом порядок здійснення посадовими та службовими особами своїх повноважень).